

103

Curar

(ALDC, I, 172. Curar)

El verb clàssic era *sanar* (< llat. SANARE, der. de SANUS ‘sa’, com si diguéssim ‘fer tornar sa’); s’usava convivint, des de Llull, juntament amb *guarir* (cf. fr. *guérir*), que va arribar al significat de ‘curar’ a partir de l’originari de ‘protegir, resguardar’ present en l’ètim germ. *warjan* (cf. al. *wehren*, cast. *guarecer*). Tanmateix, *sanar*, des de la idea que els animals captats donen més rendiment de carn, va esdevenir sinònim de ‘castrar’ i d’aquí la pèrdua del sentit de ‘guarir’, verb que alhora va sofrir la competència de *curar* (< llat. CURARE ‘tenir cura, esment’, denominatiu de CURA), que va evolucionar a ‘donar assistència a un malalt’ i a ‘guarir’. Veiem, doncs, com *sanar* i *guarir*, davant de la concurrència de *curar* (amb un camp derivatiu enriquit amb el castellanisme *curandero*), van entrar en decadència: el primer, *sanar*, per a desaparèixer totalment amb el sentit de ‘curar’, substituït pel de ‘castrar’, i el segon, *guarir*, per a refugiar-se en el rossellonès (*garir*), potser reforçat

per l’oc. *garir* (que trobem a Formiguera (7), població de trànsit cap a l’occità); també se sent a Eivissa (no registrat aquí), al costat de *curar*, i encara se sentia a l’Empordà a finals del s. XIX. Cal afegir a aquests mots d’altres de caràcter local: 1) genèrics entorn la idea de ‘compondre, arreglar’: *compondre* (81), (*a*)*dobar* (11, 77, 80, 82, 83, 84, 184), a partir del sentit de ‘reparar (la salut malmesa)’, procedent del de ‘reparar les armes’ < ‘arreglar les armes’ < ‘armar cavaller pegant-hi un cop’ < colpejar < francic *DUBBAN, que donaria com a primitiu *dobar*; (*a*)*pariar* (48) ‘arranjar’ del llat. *APPARIARE ‘aparionar, arranjar’; *apanyar* (133, 135, 148, 150, 152, 158), propi del valencià i del tortosí, manlleu al cast. *apañar*, derivat de *paño*; 2) a partir de la idea de ‘encertar’: *endevinar* (77, 82), variant de *devinar* < llat. DIVINARE ‘presagiar; descobrir les coses ocultes’; 3) formes perifràstiques entorn del significat ‘retornar la salut’: *posar bo* (116, 170, 190), *posar bé* (31, 175).

